

використовувати.

В розвинених країнах світу (США, Канаді, Франції, Японії), навіть у Китаї, Індії та ін. у період енергетичної кризи розпочалися роботи саме у цьому напрямку. Так у Франції споживання нафтопродуктів з 1977 по 1985 рік зменшилося на 19 відсотків. В той же час площа обігріваних теплиць зросла з 3,4 до 5 тис. га, а витрати енергії зменшилися в середньому на 41%. Велика увага приділяється використанню сонячної енергії шляхом будівництва сонячних електростанцій, впровадження у виробництво сонячних колекторів та термоелектричних генераторів, сонячних опріснювальних приладів та пічок для приготування їжі, приладів для подавання води у зрошувальні системи та сушки насінників сільськогосподарських культур. Це означає, що в недалекому майбутньому сонячна енергія буде використовуватися поряд з іншими видами викопної енергії. Так ще у 80-х рр. планувалося збільшити частку сонячної енергії в 2000 році в енергобалансі США до 20 %, а у Франції - до 15 %. Важливими резервами економії ресурсів було визнано: видобування біопалива - етанолу із культур, що містять цукор, крохмаль та масла та використання біогазу і біомаси, як нетрадиційних джерел енергії.

Наведені аргументи вказують на необхідність вдосконалення методики біоенергетичної оцінки за рахунок використання у розрахунках всіх видів поновлюваної та непоновлюваної енергії, що приймає участь у сільськогосподарському виробництві.

ОСОБЛИВОСТІ АНТИЦИКЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ПОЛІЦИКЛІЧНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ

*Лелюк Ю.М., к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

Сучасна світова фінансова криза загострила проблему пошуку ефективних форм та методів антициклічного державного регулювання, оскільки традиційні інструменти та механізми антициклічної політики не тільки не призводять до очікуваних результатів, а, навпаки, самі стають фактором посилення макроекономічної нестабільності. В цій ситуації виникає необхідність ретельного аналізу самих циклічних процесів у їхньому взаємозв'язку, тобто аналізу поліциклічності економічної динаміки. Такий аналіз необхідно проводити з позицій розуміння економіки як складної

системи, що діє в умовах невизначеності. Якщо кожна підсистема складної системи має специфічний цикл власної динаміки, то резонансний результат спільної поліциклічної дії може бути значно більшим, ніж сума результатів циклічних коливань складових системи. Звідси випливає об'єктивна необхідність здійснення сучасної антициклічної політики на принципово нових методологічних засадах. Тісний взаємний вплив циклів різної тривалості та просторового спрямування суттєво деформує процес «класичного» прояву циклічності, що необхідно враховувати при виборі релевантних інструментів антициклічної політики.

Поліциклічність економічного розвитку розглядається нами в горизонтальному та вертикальному розрізі. Вертикальний розріз означає взаємодію циклів різної тривалості з позицій їхньої ієрархічної взаємозалежності. Горизонтальний розріз враховує особливості циклічної динаміки різних галузей та різних регіонів національної економіки. Строго кажучи, такий розподіл є досить умовним, але він дозволяє на простому рівні абстрагування визначити суттєві особливості впливу процесу поліциклічності економічної динаміки на форми та методи антициклічної політики.

Так, вертикальний аналіз поліциклічності, заснований на ієрархії циклів, дозволяє пояснити виникнення та особливості протікання сучасної світової фінансової кризи ефектом поєднання кризових фаз та взаємним впливом циклу Жюгляра (фаза кризи 2008-2012 рр.), циклу Кондратьєва (спадна фаза довгої хвилі 2008-2040 рр.), та інших циклів. Антициклічна політика при цьому повинна, як на наш погляд, враховувати якісні зміни, що відбуваються в ієрархії циклів.

Горизонтальний аналіз поліциклічності охоплює, на нашу думку, принаймні дві сфери. Перша з них стосується взаємодії циклічного розвитку різних регіонів країни. Зрозуміло, що регіональні цикли формуються і проявляються на загальному тлі макроекономічної динаміки економіки в цілому. Але низька швидкість обороту капіталу, притаманна периферійним регіонам, певний консерватизм галузевої структури тощо дозволяють менш розвиненим регіонам уникнути стрімкого падіння в умовах загального погіршення економічної кон'юнктури, але тією ж мірою ускладнюють їхній вихід з кризи в умовах загального покращення ринкової кон'юнктури. Напевно, чим більша диференціація регіонів країни за ступенем економічного розвитку, тим більш резонансними будуть поліциклічні коливання. Вітчизняна економічна система демонструє суттєві

розбіжності в рівні розвитку регіонів. Зрозуміло, що одні і ті самі інструменти та механізми антициклічного регулювання за таких умов можуть дати протилежні результати в регіонах із різним економічним потенціалом; крім того, поліциклічна взаємодія регіональної динаміки може стати фактором, що посилює або суттєво послаблює ефективність антициклічних заходів держави.

Наступна сфера горизонтального аналізу поліциклічності охоплює взаємодію різних галузей, так званий мезорівень економічної системи. Галузі по-різному реагують на ендогенні та екзогенні шоки і мають свою циклічну пульсацію. Яскравим прикладом цього є той факт, що на тлі загальної кризової динаміки вітчизняне сільське господарство в минулому році продемонструвало значні темпи зростання. З позицій антициклічного регулювання важливим є визначення галузі (групи галузей), що здатні ініціювати «інноваційний прорив» і стати ядром формування нового технологічного укладу.

Однією з ознак складної системи є те, що ціле, зазвичай, є більшим, ніж сума частин. Для поліциклічності це означає можливість отримати резонансні коливання набагато більшої амплітуди, ніж звичайна механічна сума загальних амплітуд коливання структурних елементів системи. тому антициклічна політика повинна включати постійний моніторинг поліциклічної динаміки і бути здатною, у разі необхідності, застосувати більш потужні інструменти впливу, ніж планувалося. Варто зазначити, що у дезорганізованій системі ціле є меншим за суму частин. Вітчизняну економічну систему, напевно, можна віднести саме до дезорганізованих систем – через дезорганізуючий вплив на економічну динаміку таких факторів, як внутрішня боротьба за політичну владу, існування інституту корупції, значна питома вага тіньової економіки тощо. З позицій поліциклічності така дезорганізація означає кволість та нечіткість зміни фаз циклу в підсистемах; отже, для антициклічної політики унеможливується адекватне визначення моменту використання відповідних форм та методів впливу на економічну динаміку. Це призводить до того, що інструменти антициклічного регулювання, які використовуються для запобігання перегріву економіки в фазі піднесення, помилково використовуються в фазі рецесії, і навпаки, що збільшує макроекономічну нестабільність і погіршує економічну ситуацію в країні.

Невизначеність розвитку складної системи в умовах поліциклічної динаміки її підсистем вимагає сценарного підходу до формування антициклічної політики. Розробка декількох сценаріїв,

реалізація яких залежить від того чи іншого набору можливих змін ключових факторів, приходять на зміну лінійним методам прогнозування економічної динаміки та відповідним інструментам антициклічної політики.

Все це ставить перед вітчизняною економічною наукою проблему пошуку релевантних форм, методів та механізмів антициклічної державної політики, здатної забезпечити розвиток національної економіки із урахуванням циклічної взаємодії її складових елементів.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ И ЕЕ СИСТЕМА ПОКАЗАТЕЛЕЙ

***Лисовая Т.В., аспирант*,
ЮФ НУБиП Укаины «КАТУ»***

Переход Украины к рыночным формам хозяйствования создал множество сложнейших экономических проблем. И одной из таких остается повышение экономической эффективности сельскохозяйственного производства. Ведь при эффективной работе предприятие получает максимальную прибыль. Чтобы осуществить это, необходимо рассмотреть показатели экономической эффективности производства продукции. Они в определенной степени определяют инвестиционную привлекательность, влияют на уровень финансово-экономической независимости субъектов хозяйствования.

Каждый собственник предприятия стремится к тому, чтобы его бизнес был доходным, т.е. экономически эффективным и выгодным. Экономическая эффективность – это сложная категория экономической науки. Она пронизывает все сферы практической деятельности человека, все стадии общественного производства, является основой построения количественных критериев ценности принимаемых решений, используется для формирования материально-структурной, функциональной и системной характеристики хозяйственной деятельности [3].

Вместе с тем необходимо отметить, что экономическую

---

* *Научный руководитель – Майданевич П.Н., к.э.н., доцент*